

El repte de l'Europa dels vint-i-cinc estats

La Unió Europea tindrà vint-i-cinc membres a partir del 2004 cosa que significarà un canvi de grans dimensions en aquesta organització d'estats europeus. I que no s'acabarà ací ja que per al 2007 es preveu que hi entrin dos països més i potser més endavant, Turquia. En aquest número especial d'EL TEMPS hem volgut repassar les conseqüències d'aquests esdeveniments, ja sigui des d'un punt de vista polític com econòmic, tant pel que fa a la Unió com per cadascun dels candidats. També analitzem el paper dels catalans en aquesta Europa, així com aspectes menys tractats com ara el creixent populisme de dreta o les noves normes de seguretat i antiimmigració que s'han anat establint des de l'11 de setembre del 2001. Per això hem volgut oferir-vos els coneixements de les politòlogues Montserrat Guibernau i Chantal Mouffe, l'historiador Antoni Segura, els filòsofs Xavier Rubert de Ventós i Norbert Bilbeny, l'advocat Jaume Asens, i diversos periodistes, com Jaume Masdeu.

L'ampliació fins a 25 estats, el 2004, exigeix reordenar internament la UE i dotar-la d'una constitució. Aquest procés pot conduir al federalisme o a un reforçament del poder dels estats que, en realitat, portaria a un directori de les cinc potències (Alemanya, França, Gran Bretanya, Itàlia i l'estat espanyol) de la UE sobre la resta.

Una constitució per a relligar Europa

Un milió d'estudiants universitaris han participat en el programa europeu Erasmus, iniciat el 1987, d'intercanvi d'estudiants. La xifra s'ha assolit aquesta tardor passada. Un milió de nois i noies dels quinze estats de la Unió Europea (UE) han passat uns quants mesos de la seva vida en un altre país per estudiar en una altra universitat. En el curs 2001-2002 van ser 120.000 els joves que van anar a estudiar a un dels 1.800 campus que participen en aquest programa, segons dades publicades recentment pel diari de Brussel·les *La Libre Belgique*. Per tant, Europa existeix i funciona. No sempre amb l'èxit de l'Erasmus, però funciona.

En aquests moments la Unió Europea té davant seu dos grans reptes: l'ampliació i la Constitució. Tots dos van lligats i de la solució que s'hi doni depèn el futur de la UE. L'ampliació acordada a la cimera de Copenhaguen dels passats dies 12 i 13 de desembre inicia el camí que portarà a una nova UE formada per vint-i-cinc estats. El pròxim 16 d'abril del 2003 se signarà a Atenes el tractat d'adhesió dels deu candidats (Estònia, Letònia, Lituània, Polònia, Txèquia, Eslovàquia, Hongria, Eslovènia, Malta i

Xipre); entre els mesos d'abril i novembre del 2003 se celebraran referèndums en els estats que han d'entrar, per aprovar el tractat, i els parlaments dels actuals quinze membres ratificaran l'ingrés dels "nous europeus" i, finalment, l'1 de maig del 2004 naixerà l'Europa dels 25. Així, en les eleccions del juny del 2004 al Parlament Europeu, ja hi participaran els "nous europeus".

Respecte al marc geogràfic, no hi ha problema amb el projecte d'ingrés el 2007 dels estats balcànics de Bulgària i Romania. Queda per veure què passarà amb els altres cinc estats balcànics –Albània, Bòsnia, Croàcia, Macedònia i Iugoslàvia– que en el futur podrien ser també candidats, si algun dia aquella convulsa regió assoleix uns mínims d'estabilitat política. L'últim tros europeu que queda lluny de la UE és el sorgit de la descomposició de la Unió Soviètica, els actuals estats de Moldàvia, Bielorrússia, Ucraïna i Rússia –mig europea, mig asiàtica.

A partir del 2004 quedaran, doncs, quinze estats –set de balcànics, quatre d'orientals, Turquia, Suïssa, Noruega i Islàndia– perquè sigui del tot vàlida la frase "Una sola Europa",

sense comptar els cinc microestats (Andorra, Mònaco, Vaticà, San Marino i Liechtenstein).

En el debat intern que existeix avui entre els Quinze, la tendència és dir que ja no hi pot haver més ampliacions que les previstes, fora d'algun cas excepcional, com podria ser Croàcia i algun altre estat balcànic, i que a la resta, sobretot els orientals, se'ls han d'oferir fórmules d'associació, però no d'integració. Aquestes relacions estretes podrien estendre's als estats de l'Àsia i del nord d'Àfrica –recordem que fa uns quants anys el Marroc va demanar l'ingrés i li van dir que no.

Recentment la premsa europea va fer-se ressò d'unes declaracions de l'actual ministre d'Afers Estrangers israelià, Benjamin Netanyahu, sobre la possible candidatura d'Israel, que és un país democràtic tot i que del Pròxim Orient, amb unes arrels històriques, culturals i religioses que en part són comunes a les europees i amb molts israelians, inclosos els seus dirigents, d'origen europeu.

Una convenció per repensar Europa. Ara bé, aquest procés d'ampliació que esborra fronteres, que garanteix uns mínims de democràcia i que

difon el comerç i el progrés social i econòmic entre pobles ara retardats pot ser contraproductiu si no s'adapten les actuals estructures de funcionament i, sobretot, si no es defineix què volem que sigui Europa, com creiem que ha de funcionar, quines competències s'han de distribuir i a quins nivells. Per això, el passat 28 de febrer iniciava els seus treballs a Brussel·les la Convenció pel futur d'Europa, presidida per Giscard d'Estaing. Aquest organisme té 105 membres –parlamentaris estatals i europeus– i ha d'acabar la seva feina l'estiu vinent. El seu objectiu és enviar als caps d'estat i de govern dels Quinze un projecte de tractat constitucional. I és aquí que cal decidir el camí del futur: federalisme –més poder a les instàncies comunitàries– o reforçament del poder dels estats –Consell Europeu i consells de ministres sectorials.

Fa unes setmanes Giscard va presentar unes primeres línies per on pot anar la futura Constitució de la UE, que, per cert, podria canviar el nom pel de *Estats Units d'Europa*, *Europa Unida*, tornar al de *Comunitat Europea* o seguir amb *Unió Europea*. En els seus inicis, la convenció tenia per encàrrec fer recomanacions per simplificar i reestructurar els tractats actuals, però ja ha elaborat l'esquelet d'una futura Constitució. La carta de drets, aprovada com a document a la conferència intergovernamental de Niça, formarà part del text constitucional i adquirirà valor jurídic. Les dues principals

famílies polítiques del continent, la socialista i la popular –conservadors i democristians–, semblen estar bàsicament d'acord sobre els valors, les missions i els objectius de l'Europa del futur. El problema se situa en els equilibris entre institucions, la determinació d'una política exterior i de defensa comunes i en la coordinació econòmica i social. En aquests temes s'enfronten les institucions comunitàries i els estats.

Els grans fan pinya. Els dirigents dels estats més forts –Aznar, Chirac, Berlusconi i Schröder– volen posar fi al sistema rotatori de la presidència semestral i elegir un president estable del Consell Europeu. Però els estats petits ho veuen com una amenaça, temen que la presidència estiga sempre en la mà d'algun dels grans. Un president del Consell enfortit podria acabar enfrontant-se amb el president de la Comissió Europea i interferir en el funcionament de la Comissió si arriba a tenir prou autoritat en els temes del dia a dia. Cal recordar que el Consell Europeu és format pels caps de govern –i el cap d'estat francès– i adopta les decisions polítiques i econòmiques de major transcendència, mentre que la Comissió Europea és integrada per un comissari per cada estat –excepte els grans, que en tenen dos– i governa el dia a dia de la



Esquerra, Peter Medgyessy, primer ministre hongarès, i Jacques Chirac, president francès, brinden per l'èxit de la cimera de Copenhaguen.

UE. Per acontentar els petits es proposa que ocupen una o dues vicepresidències rotatòries del Consell. Segons alguns mitjans de comunicació espanyols, Aznar aspira a aquesta presidència europea o, si no, la d'un òrgan supranacional a Sud-amèrica que encara s'ha de crear, a més a més de mantenir el control del PP des de la seva macrofundació, una vegada acabi el seu mandat actual com a president espanyol el 2004.

La Comissió Europea, per exemple, té ara vint comissaris –són quinze estats amb un comissari cada un, excepte l'estat espanyol, Gran Bretanya, Itàlia, França i Alemanya, que en tenen dos– però aquesta xifra no pot anar creixent si es vol mantenir l'operativitat d'aquest organisme. Amb l'ampliació hauria de passar a tenir trenta-un comissaris, és a dir, un per cada nou estats membres excepte Polònia, que, per volum demogràfic, en tindria dos. La solució passa per fixar un nombre màxim de membres,

Els dirigents dels estats més forts –Aznar, Chirac, Berlusconi i Schröder– volen posar fi al sistema rotatori de la presidència semestral

Dels 6 als 25



Les dues guerres mundials que van arrasar Europa el segle XX van tenir com a principals ribals francesos i alemanys, que, en la lluita per l'hegemonia, van destruir el continent. De les files dels partits democristians dels anys cinquanta van sorgir un seguit de figures que van concebre la idea de crear un espai comú de cooperació econòmica entre els antics enemics que els obligués a treballar junts i que permetés establir un espai de pau i prosperitat a l'Europa

occidental. Eren els francesos Robert Schuman i Jean Monnet, l'alemany Konrad Adenauer i l'italià Alcide De Gasperi, entre d'altres. La major part d'ells havien nascut a zones frontereres i a més de patir les guerres havien vist com passaven de ser francesos a alemanys i viceversa, o de ser austríacs a ser italians, segons els canvis de fronteres.

D'aquests somnis va sorgir el 1957 el Tractat de Roma, que posava en marxa la Comunitat Europea (CE). Els Sis eren: França, República Federal Alemanya (RFA), Itàlia, Bèlgica, Holanda i Luxemburg. El nucli de l'Europa occidental.

Quan va quedar clar que la CE funcionava i es convertia en un oasi de pau i prosperitat dins d'una Europa dividida entre les dues superpotències –EUA i URSS– els britànics hi van demanar l'ingrés. Després de superar el veto francès del president De Gaulle, el 1973 ingressaven a la CE la Gran Bretanya, Irlanda i Dinamarca. Eren els Nou. L'Europa comunitària s'ampliava cap a l'oest amb les Illes Britàniques i integrava un país nòrdic.

El 1981 hi entrava Grècia, país mediterrani, i la CE es convertia en els Deu. Era una ampliació cap al sud, després que els grecs deixessin enrere la dictadura. I el 1986 era el torn de l'estat espanyol i de Portugal. Havien caigut les respectives dictadures i s'hi obria camí la democràcia. La CE ja era CEE (Comunitat Econòmica Europea) i cobria ja quasi tot el vessant nord de la Mediterrània. Eren els Dotze. L'Europa comunitària representava una garantia de democràcia i la prosperitat del nucli central irradiava cap als nouvinguts.

El 1990 va produir-se una ampliació d'amagat perquè la caiguda del mur de Berlín (1989) va possibilitar la reunificació de les dues Alemanyas, la RFA va absorbir la RDA (República Democràtica Alemanya, comunista). La nova Alemanya representava un creixement cap al centre. El 1995 hi van ingressar tres nous estats que la guerra freda havia fet neutrals: Àustria, Finlàndia i Suècia. La CEE era ara la Unió Europea (UE) i passava a ser dels Quinze. Hi havia una ampliació cap a l'Europa nòrdica i central. S'havia unificat gairebé tota l'Europa occidental. Sols en quedaven fora dos estats al nord (Noruega i Islàndia) i un al centre (Suïssa), a banda dels cinc microestats.

La pròxima etapa és el 2004, amb l'entrada de deu nous estats, quatre de l'Europa central (Txèquia, Eslovàquia, Hongria i Polònia), els tres bàltics (Estònia, Letònia i Lituània), un dels Balcans (Eslovènia) i dues illes mediterrànies (Malta i Xipre). Serà l'Europa dels Vint-i cinc i representarà una ampliació cap al centre, nord i sud del continent. Hi ha una nova entrada a l'horitzó del 2007 amb Bulgària i Romania, estats balcànics. I Turquia que truca a la porta des de fa temps.

L'atracció per la prosperitat i el desig d'assentar la democràcia, després de l'etapa comunista i la dependència de l'imperi soviètic, ha portat a la UE l'última onada d'ingressos. Si els "pares" de la CE obrissin els ulls es quedarien amb la boca oberta veient l'èxit dels seus somnis. **A. R.**

eliminar el dret dels grans a tenir-ne dos i fer rotatòria, entre els petits, la tinença d'un comissari.

El factor bàsic per fer operativa la UE dels Vint-i-cinc és que es renunciï a la unanimitat com a regla general i deixar-la per a uns pocs casos molt concrets. Introduir, per tant, en la vida quotidiana, la regla de la majoria –ponderada per la població o reforçada fins els dos terços o els tres quarts o el que es vulgui–. També cal simplificar l'embolic de procediments actuals, massa complexos per a la gent del carrer, i reduir-los a tres: les lleis europees, els reglaments i les decisions. També fa falta fer dues llistes de competències: una d'exclusives de la UE i una altra de compartides amb els estats; la resta d'afers seran de domini estatal.

La UE s'assenta en un equilibri entre tres institucions: Consell Europeu, Comissió Europea i Parlament Europeu. Si es reforcen els poders d'aquests organismes i els de les regions i municipis es farà camí cap a una Europa federal, cada vegada més cohesionada, però si s'enforteix el paper dels estats, el que vol dir el dels grans estats –Giscard recorda en una entrevista publicada recentment al diari francès *Le Figaro* que sis estats (França, Alemanya, Itàlia, Gran Bretanya, estat espanyol i Polònia) representen 350 milions d'habitants i els altres dinou, 100 milions– s'acabarà instituint una mena de directori dels poderosos i la igualtat que ha fet possible la construcció europea estarà en perill.

En una entrevista recent, el president Pujol declarava: "La confrontació actual forma part de les mateixes pors d'alguns estats. Tenen port de perdre per dalt –a la Comissió– i per baix –a les regions–. També els fan nosa els estats petits i per això orienten les coses de manera que uns quants grans estats puguin tenir una influència decisiva. Volen tenir-ho tot molt ben lligat. Espanya està en aquesta línia." Els catalans vam creure que dins la UE s'afebliria el domini espanyol i ens trobaríem amb un major marge de llibertat, però si la construcció la fan els estats ja ens podem acomiadar d'aquelles il·lusions. Serà més del mateix, però ara a nivell continental.

Antoni Reig